

İngiliz Yıllık Raporları'nda Türkiye
(1922)

Derleyen
ALİ SATAN

Çeviri: Yrd. Doç. Dr. Ayşegül Anrı

Tarihçi
Kitabevi

Tarihçi Kitabevi Sahibi ve Genel Yayın Yönetmeni
Necip Azakođlu

Editör: Hadiye Yılmaz

Sayfa tasarımı: Güler Kızılelma

Kapak tasarımı: Kolektif Atölye

Birinci baskı: Temmuz 2011, İstanbul

Boyutlar: 13.5 x 21 cm

Sayfa sayısı: 272

ISBN: 978-605-61533-8-9

© Yayın hakları Tarihçi Kitabevi'ne aittir.

Bu eserin bütün hakları saklıdır. Yayınevinden yazılı izin alınmadan kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Tarihçi Kitabevi
www.tarihcikitabevi.com

Moda Caddesi No: 104/A Moda / KADIKÖY-İSTANBUL

Tel: 0216 418 68 86

GSM: 0530 370 74 11

E-posta: info@tarihcikitabevi.com

İNGİLİZ YILLIK RAPORLARI'NDA TÜRKİYE
(1922)

Derleyen
ALİ SATAN

Çeviri: Yrd. Doç. Dr. Ayşegül Anđı

Tarihçi
Kitabevi

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	11
ÇEVİRMENİN NOTLARI	15
TÜRKİYE YILLIK RAPOR, 1922	19
I. GİRİŞ	21
II. TARİHSEL BAKIŞ	27
<i>II.1. Paris Mart Önerileri ve İstanbul'a Karşı Yunanlıların Giriştiği Darbenin Başarısızlığı</i>	27
<i>II.2. Yunanlıların Anadolu'da Çöküşü ve Mudanya Mütarekesi</i>	49
<i>II.3. Saltanatın Kaldırılması ve Merkezi Hükümet'in Düşüşü, Padişah'ın Kaçması ve İstanbul'un Milliyetçiler Tarafından Ele Geçirilmesi, Lozan Konferansı</i>	73
III. DIŞ İLİŞKİLER	97
<i>Büyük Britanya</i>	97
<i>Fransa</i>	100
<i>Diğer Ülkeler</i>	102
IV. İÇ SİYASET	113
V. PANİSLAMİZM	119

VI. TÜRKİYE'DEKİ HİRİSTİYAN AZINLIKLAR	123
VII. İSTANBUL'DAKİ RUSLAR	131
VIII. EKÜMENİK PATRİKLİK	135
IX. İKTİSADİ VE TİCARİ İLİŞKİLER	139
I. Evre	139
A. İstanbul'da Bulunan Merkezi Hükümet'in Yönetimi	141
1. Yanıcı Sıvıların Muhafazasını Düzenleyen Kamun Tasarısı	141
2. Yanıcı Sıvıların Yüzer Haldeki Mavnalarda Muhafaza Edilmesi	141
3. İtfaiye Vergisi (Yangın Vergisi)	142
4. Belediye Vergileri	143
5. Vergiler	143
6. Uyuşturucu Kontrolü	145
7. Gümrük	145
B. Yunan İdaresinin İktisadi Durum Üzerindeki Etkisi	146
C. Kemalist Yönetim	147
II. Evre	147
Kemalist Yönetim veya Büyük Millet Meclisi'nin Yönetimi	147
Yabancı Şirketlerin Tescili	155
Sıhhi Yükümlülükler	158
Yabancı Ticari Markaların Tescili	159
Yaz Saati Uygulaması	160
Savaşta Aşırı Kazanç Vergisi	161
İktisadi Pakt	164

X. İŞGÜCÜ	169
1. <i>Hamallar veya Kapıcılar Cemiyeti</i>	169
2. <i>Mavnacılar Cemiyeti</i>	170
XI. ADLİ MESELELER	175
XII. ASKERİ OLAYLAR	179
XIII. DENİZ KUVVETLERİ	189
EK	193
TURKEY ANNUAL REPORT, 1922	197
DİZİN	253

Yrd. Doç. Dr. Ali Satan - Marmara Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Öğretim Üyesi. 1990 yılında aynı üniversitenin Atatürk Eğitim Fakültesi Tarih Bölümü'nden mezun oldu. Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Anabilim Dalı'nda yüksek lisans eğitimini tamamladı. İki yıl boyunca İngiltere'de, kütüphane ve arşiv çalışmaları yaptı. 1994'te "*Türk İnkılâbının İngiltere Basımına Yansımaları*" konulu yüksek lisans tezini verdi. Aynı enstitüde doktorasına başladı ve 2001 yılında "*Halifeliğin Kaldırılışı*" teziyle doktor unvanını kazandı. Cumhuriyet tarihiyle ilgili bilimsel çalışmalarını ve yayınlarını sürdüren Yrd. Doç. Dr. Ali Satan'ın, *Halifeliğin Kaldırılması* (Gökkubbe Yayınları, 2008) ve *Son Halife Abdülmecid Efendi* (Doğan Kitap, 2009) adlı çalışmaları yayınlandı. Satan, aynı zamanda I. Dünya Savaşı'nda Türk esirlerin anlatıldığı *Bekle Beni Vatan* ve *Dünden Yarına Kıbrıs* belgesellerinin metin yazarlığını ve danışmanlığını; *Ölüm ve Sürgün: Bir Göç Hikâyesi* adlı belgeselin de danışmanlığını yaptı. Satan, 2008 yılında TRT Radyo 1'de "Siyasi Portreler" (50 hafta) ve 2009-2010 yılında "Eski Sorulara Yeni Cevaplar" (100 hafta) adlı programları yaptı. 2010 yılında TRT Haber Televizyonu'nda "Tarih Dergisi" programını hazırladı. (Prof. Dr. Zekeriya Kurşun ve Prof. Dr. Ahmet Kavas ile birlikte.)

ÖNSÖZ

İngiliz Yıllık Raporları'nda Türkiye dizisinin üçüncü kitabı olan 1922 tarihli Türkiye raporunu Türkçe ve İngilizce orijinal metniyle birlikte yakın tarih meraklılarına sunuyoruz. İngiliz Yüksek Komiseri Nevile Henderson, İstanbul'daki İngiltere askeri ve sivil misyonuyla birlikte hazırladıkları bu raporu, dönemin İngiltere Dışişleri Bakanı olan Lord Curzon'a sunmuştur. Raporun üst yazısından öğrendiğimize göre bu tip ülke raporları Dışişleri Bakanlığı'nın yönergesi gereği hazırlanmaktadır. 1922 Yıllık Raporu, Kasım 1922 tarihi itibarıyla Lozan Barış Konferansı'nın başlamış olması dolayısıyla gecikmeli olarak 12 Kasım 1923 tarihinde İngiliz Dışişleri Bakanlığı'na ulaşmıştır. İstanbul'daki Yüksek Komiserliğin Lozan Konferansı'na verdiği uzman desteği nedeniyle yıllık rapora gerekli zaman ve personel ayırlamamıştır.

Rapor, üst yazısında yer alan şu cümleler ile takdim ediliyor: *"1922 senesinin gözden geçirilmesi amacıyla hazırlanan bu rapor, iyi bir biçimde kaleme alınmıştır ve Türkiye'de yaşanan belli başlı olayların yanı sıra Lozan'daki son müzakere öncesi Müttefiklerin aralarında bu kritik yıl boyunca yaptığı bir dizi karmaşık görüşmeleri de takdire şayan bir biçimde açık ve eksiksiz izah et-*

mektedir. 159-169 arasındaki maddeler daha önce olduğu gibi iç politika ile ilgili olarak iyi bir özet sunmaktadır. Türkiye'nin diğer Müslüman ülkeler ile ilişkilerine değinen 146-155 arasındaki maddeler, Panislamizm meselesini anlatan 170-175 arasındaki maddeler ile birlikte okunmalıdır. Amerika Birleşik Devletleri ile ilişkilerden yüzeysel olarak bahsedilmiştir (Madde 141). Ancak daha sonra 1923 yılı boyunca edinilen bilgiler, verilen sözde 'Chester İmtiyazı' ve Lozan'da Amerika Birleşik Devletleri gözlemcilerinin üzücü faaliyetleri, Amerika'nın Türkiye üzerindeki entrikaları konularına yeni bir açıklık getirdi."

Bu üst yazıda, Dışişleri Bakanlığı'nın Kuzey, Merkez, Batı ve Amerika şubelerinin raporun ilgili paragraflarına bakmaları öneriliyor. Ayrıca Dışişleri Bakanlığı dışındaki ilgili devlet kurumlarına da alakalı paragrafların gönderilmesi G.W. Rendel imzasıyla üst yazıda şöyle belirtilmiştir:

"Harp Dairesi, 274-285. maddeler. Deniz Bakanlığı, Deniz Ticareti Şubesi, B. of T. 286-291. maddeler. Hindistan Dairesi, 110-112, 121-124, 170-175. maddeler. Koloni Dairesi, 170-175. maddeler. Çalışma Bakanlığı, 251-264. maddeler. Sağlık Bakanlığı, 229. maddeler." Raporun üst yazısında özel sekreterliğe gönderilmesi isteği ve "Sir Eyre Crowe tarafından 23 Ocak 1924'te görülmüştür" notu bulunmaktadır.

1922 raporunun önemli bir bölümünde İngiliz Yüksek Komiserliği, Anadolu'da Türklerin savaşı nasıl olup da kazandığının muhasebesini yapıyor. Yunanlılarla beraber İtilaf Devletleri'nin savaşı kaybetmesinin burukluğu için-

de, mağlubiyetin faturası büyük ölçüde Fransız ve İtalyanların ihanetine bağlanıyor. Rapor, Mondros Mütarekesi öncesi ve sonrasında İtilaf Devletleri'nin aralarında yaşadıkları çekişmeleri, tavizleri, planları, açık bir dille ortaya koyuyor. Yine rapor, İstanbul'da Osmanlı idaresinin son bulup TBMM idaresinin adım adım hâkim olmasını ve bu süreçte İşgal Komiserliklerinin ellerinden tek tek yetki ve imkânlarının nasıl alındığını anlatması bakımından oldukça dikkat çekici. Rapor, Ankara'nın İstanbul'a hâkim olması sürecinde eski payitahtta 15 bin bürokratin işsiz kalacağı ileri sürülüyor.

Raporda meraklıların dikkatini çekecek bir bilgiye daha yer veriliyor: Refet Paşa'nın General Harrington ile yaptığı gizli bir mutabakat neticesinde İtilaf Devletleri ile ilişkisi ifşa olmuş Osmanlı vatandaşlarının Türk makamlarına başvurmadan yıl sonuna kadar ülke dışına çıkarılmasına müsaade edildiği bildiriliyor.

İngiliz Yüksek Komiseri, kendi aracılığı ile Sultan Vahdettin'in ülkeyi terk edişi ile ilgili olarak da şu tespitlerde bulunuyor: *"Padişah hayatını kurtarmak için kaçması gereken anın geldiğine karar verdi; Padişah'ın haklı gerekçeleri vardı. Muhafızları Refet Paşa tarafından değiştirilmişti. Kalması ne kendi ne de halkının çıkarına idi. Girmesiyle Ankara'nın ferahlamış olması büyük ihtimaldi."*

Rapor Türk kaynaklarında fazla vurgulanmayan önemli bir gerçeği de ortaya koyuyor. O da, Büyük Taarruz'dan önce Temmuz 1922'de Yunan kuvvetlerinin İstanbul'u işgal etmek için harekete geçtikleri, bu tehlike karşısında İngiliz Akdeniz Üssü'ndeki bütün gemilerin İs-

tanbul'da toplandığı, İtilaf Devletleri'nin ortak kararlılığı ile Yunan kuvvetlerinin şehre girişinin engellendiği.

1922 raporunda Paris Konferansı'nın Mart 1922 barış önerisine oldukça geniş yer ayrıldığı görülüyor. Bu barış önerisine bizim kaynaklarda Yunanistan'la beraber İstanbul Hükümeti'nin hemen evet dediği zikredilmesine rağmen 1922 raporu, İstanbul'un Ankara'dan farklı bir cevabı olmadığını vermediğini, askeri konularda da Ankara'ya sorulmasının gerektiği şeklinde kendilerini şaşırtan bir cevap verdiğini yazmaktadır.

Bu raporun İngilizceden çevirisini Marmara Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi İngilizce Mütercim ve Tercümanlık Bölümü Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. **Ayşegül Angı** yaptı. Aynı bölümde Öğretim Üyesi olan **Burak Özsöz** ile Tarihçi Kitabevi sahibi ve Genel Yayın Yönetmeni **Necip Azakođlu** ise çeviri kontrolünü üstlendi. Raporun eksik sayfalarını da Londra'dan değerli kardeşim **Şinasi Eryılmaz** bulup gönderdi. Metnin kitap haline gelmesini ise yine editörümüz **Hadiye Yılmaz** sağladı. Rapora katkıda bulunan Sayın Cahit Kayra, Prof. Dr. Vahdettin Engin, Ayşen Zaman Pur ve emeği geçen herkese teşekkür ediyorum.

Tarihi anlama gayretimize katkı sunması dileği ile.

Ali SATAN

ÇEVİRMENİN NOTLARI

İngiliz Yıllık Raporları'nda Türkiye 1922 kitabını Türkçeye çevirirken doğru anlamı ve vurguları yakalayabilmek oldukça derin bir inceleme gerektirdi. Sadece metin içindeki cümleleri anlamak değil, yazılanların içinde bulunulanan tarihsel dönemdeki anlamını değerlendirip sindirmek ve bundan sonra İngilizlerin yazdığı raporu yorumsuz ancak anlam ve derinliğini kaybettirmeden aynen yansıtmak istedik.

Bana bu fırsatı sunan Yrd. Doç. Dr. Ali Satan ve özel ilgi alanlarımdan birini daha değerlendirme olanağını yaratan Burak Özsöz'e teşekkür ediyorum. Birleşmiş Milletler'den edindiği birikimle Türk-İngiliz ilişkilerindeki diplomatik derinliği kavramama ve metinde kullanılan kelimelerin Türkçeye çevrilmesinde tarafsızlığımı koruyarak dönemin tarihsel derinliğine ulaşmamda katkıda bulunan Candoğan Orlu'ya ve London Diplomatic Academy üyesi Dr. Levent Orlu'ya katkılarından dolayı şükranlarımı sunarım. Atatürk'ün "Gerçeklerden korkmayınız" sözünden hareketle, 1922 İngiliz raporunun çevirisini tarihin doğru yorumlanmasına katkı sağlaması temennisiyle okuyucularımızın değerlendirmelerine sunuyoruz.

VI. TÜRKİYE'DEKİ HİRİSTİYAN AZINLIKLAR

176. 1922 senesinin ilk ayları boyunca Ankara Hükümeti, Karadeniz'in kıyı bölgesinden Rum nüfusu sürmeye devam etti. Birçok Amerikalı görgü şahidi tarafından anlatılan sürgünlerin yürütüldüğü şartlar, Doğu Anadolu'dan Rum unsurunu kökünden temizleyerek, Ankara Hükümeti'nin azınlıklar sorununu çözmek için planlı bir teşebbüste bulunduğuna ilişkin şüpheye hiç yer bırakmadı. Birkaç bin erkek, kadın ve çocuktan oluşan topluluk, gruplar halinde soğuk havada, dağ yolları üzerinden yarı giyinik ve açlık, susuzluk ve hastalığa yenik bir şekilde, içerilere kadar tehcir edildi. Tehcir edilenlerin sayısını tahmin etmek bile imkânsız. Ancak sadece Sivas'tan 70.000 muhacirin geçtiği rapor edildiğine göre bu rakam tehcirin büyüklüğü hakkında bir fikir verebilir. Bu topluluğun büyük bir kısmının son derece ıstırap verici şartlarda öldüğü konusunda şüphe duyulamaz.¹

177. Binbaşı Yowell ve Amerikan Yakınoğu Yardım Teşkilatı'ndan Doktor Ward'un, Harput'taki bu sürgünler

1 Rapor, Rum tehciriyle ilgili olarak sadece yolda bu insanlarla karşılaşan kişilerin tanıklıklarını aktarıyor. Bu konuda arşivlere dayalı olarak yapılmış çalışmalara göre 16 Kasım 1922'de "harp bölgesi kararı"nın kaldırılmasına kadar 64 bin Rum kıyı bölgelerinden Sivas, Tokat, Yozgat, Çorum ve Karahisar-ı Şarki'ye sevk edilmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Hediye Yılmaz, *Arşiv Belgeleri Işığında Pontus Meselesi*, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 2010.

sırasında görmüş olduklarını *Times* ile yaptıkları röportajda ifade etmeleri ile toplumun dikkati bu olaya çekilmiş oldu. İngiliz basınında oluşan öfke Ankara'nın protesto hücumuyla karşılandı. Ankara'nın bu hücumunu o sırada Ankara'da Türk-Amerikan ticaret anlaşması görüşmelerini yürüten Amerikalılar da desteklediler. Çünkü onların görüşüne göre İngilizler bu facia söylentilerini sırf Amerikan anlaşmasını bozmak amacıyla kasıtlı olarak çıkarmışlardı. Ne yazık ki Amerikan Yüksek Komisyonu'nun da bir yere kadar bu görüşlere katıldığı resmileşmiş görünüyordu.

178. Pontus Rumlarının lehine alınan bütün yerel tedbirler faydasızdı. Bu sürgünlerle ilgili Müttefik Yüksek Komiserlerince Ankara Hükümeti'ne ulaştırılan protesto Rumların ve Batı Anadolu'daki Yunan Ordusu'nun bulunduğu yerlerde yerel halka uyguladığı iddia edilen mezalimle ilgili bir dizi karşı suçlamayla cevaplanmıştı ve Uluslararası Kızılhaç Örgütü'nün temsilcisi Doktor Rürich'in Karadeniz kıyı bölgesindeki Rum nüfusa yardım yapmasına izin verilmesi ricası keyfi olarak geri çevrildi.

179. Diğer taraftan Binbaşı Yowell'in ve diğerlerinin raporlarında ortaya konan ağır şartların bir sonucu olarak Majesteleri'nin Hükümeti, 14 Mayıs tarihinde Fransız, İtalyan ve Amerikan Hükümetlerine azınlıkların durumunu araştırmak üzere Anadolu'ya bu dört gücün her birinin özenle seçilmiş subaylarını göndermeleri önerisinde bulundu. Daha sonra bu öneriye, benzer bir komisyonun Yunan Ordusu'nun işgal ettiği bölgeye eş zamanlı olarak

gönderilmesi de ilave edildi. İtalyan Hükümeti hemen rıza gösterdi. Amerika Birleşik Devletleri Yüksek Komisyonu 8 Haziran tarihine kadar bu konuda Ankara Hükümeti ile kurulacak olan temasa katılma talimatını alamadı ve Fransız Hükümeti, Ankara Hükümeti'nin savaş halinde bulunduğu güçlerin vatandaşlarını kendi bölgelerine kabul etme konusundaki muhtemel isteksizliğinden yola çıkarak, önerilen araştırma komisyonlarının tarafsız olması ve Kızılhaç temsilcilerinden oluşturulmasıyla ilgili karşı önerisini getirdiğinde ise ayın sonu oldu.

180. Majesteleri'nin Hükümeti ve İtalyan Hükümeti yaklaşan sonbahardan önce, Anadolu'nun dağlık bölgelerindeki işlerin yapılması imkânsız hale gelmeden önce komisyonları kurmakla zaman kaybetmemek için o öneriyi kabul etti. Ancak Fransız Yüksek Komiseri, 29 Temmuz tarihine kadar Ankara ile temasta bulunma konusunda talimat almadı ve hatta o geç tarihte Amerika Hükümeti, temsilcisine hâlâ talimat vermemişti. Ankara Hükümeti'ne yine de nota hazırlandı ve nota gönderilmek üzere iken Uluslararası Kızılhaç Örgütü'nün siyasi eğilim taşıyan bu araştırmaya katılma konusunda itirazı bulunduğu haberi alındı. Uluslararası Kızılhaç Örgütü, ilgili hükümetlere, son temas için bir rapor düzenleyecek heyetlerini Anadolu'ya gönderme önerisinde bulundu. Örgüt bu sebeple oluşacak masrafları karşılamak için bu dört hükümetin her birini önceden 1,000 £ katkıda bulunmaya çağırdı. Katkıda bulunma konusunda Fransa Hükümeti gerçekten de istekli değildi. Uluslararası Kızılhaç Örgütü'nün temsilcisi İstanbul'a bu nedenle Ağustos

ayının ortasında ulaşmıştı. Ankara Hükümeti ile görüşmeleri tamamlanmadan önce Anadolu'daki son Türk saldırısı hızlı ve çok başarılı bir biçimde genişletilmişti ve Majesteleri'nin Hükümeti, Müttefik ve Birleşik Güçlere Anadolu'daki azınlıkların korunmasının en iyi nasıl temin edilebileceği konusunda Milletler Cemiyeti'ne başvurmayı teklif etti.

181. Bu arada Mart ayında Paris'teki Dış İşleri Bakanları toplantısı münasebetiyle Lord Curzon, Bakan Poincaré'in isteksizliğine ve Bay Schanzer'in ilgisizliğine rağmen azınlıklarla ilgili maddelerin ve bu azınlıkların durumlarının Milletler Cemiyeti temsilcilerinin doğrudan gözetimi altında olmasını düzenleyen Türk kanunlarının uygulanmaya konulmasıyla ilgili geniş kapsamlı bir formülün benimsenmesini sağlamıştı.

182. Aynı zamanda azınlıklar meselesinin yeni bir yönü ortaya çıkmıştı. Anadolu'da Rum mülkiyet hakkının sürdürülemeyeceği belli olmuştu. İzmir'in Yunan askerlerince tahliye edilmesi ile ilgili Paris kararı, o bölgedeki Hıristiyan azınlıklar için gerekli tedbirleri düşünmeyi veya oradan toplu olarak güvenli bir biçimde ayrılmalarını temin etmek için büyük bir ihtimalle oluşacak olan yardım isteme durumuna hazırlanmayı bile gerekli hale getirdi. Bu sayının, Yunan güçlerine gizli bir biçimde bazı görevlerde hizmet vermiş olan tehlike altındaki 60.000 civarında Osmanlı tebaasından erkeği de kapsayan yaklaşık 600.000 kişiden oluştuğu tahmin edildi. Bunu araştırmak üzere Müttefik Güçleri'nin askeri temsilcileri ve

Müttefik Yüksek Komisyonu'nun danışmanlarından oluşan bir alt komisyon kuruldu. Çünkü bu sorun, ayrıntılarını İstanbul'daki Generaller Konseyi'nin hazırlayacağı, Anadolu'nun tahliye edilmesi denetimini içeren askeri planın ayrılmaz bir bölümü idi.²

183. Burada da somut hiçbir sonuç elde edilmedi. Yunanlıların Anadolu'yu sakin bir biçimde, azınlıkların korunmasına istinaden alınacak tedbirlere dayanarak tahliye etmesi için savaşı taraflar arasında bir ateşkesi içeren Paris önerileri olgunlaşmadı ve Türk kuvvetlerinin beklenmedik başarısından dolayı bu sorun, hızlı ve hazine bir çözüme kavuştu. Yunanlıların kaçıışı boyunca bahsedilen Hıristiyanlardan ve iç kısımlarda ikamet eden Çerkezlerden kaçabilecek olanlar sahile doğru kaçtı. Geri çekilen ve bütünüyle morali bozulan Yunan birlikleri, Müslüman halka karşı her türlü aşırı davranışta bulundu. Türkler hızlıca peşlerine düştü ve 9 Eylül tarihinde İzmir'e ilk girdiklerinde davranışları örnek olarak gösterilmeye uygun olsa da kısa süre içinde eskiden kalma yöntemlerine geri döndüler. 11 Eylül tarihinde ve bunu takip eden günlerde Ermeni mahallesinde sistematik bir biçimde katliam hazırladılar. Bundan sonra şehrin Hıristiyan kesimini neredeyse tümüyle yok eden yangın,

2 Yunan başarısızlığı üzerine Hıristiyan Rumların Anadolu'dan çıkartılmasının İtilaf Yüksek Komisyonu'nca askeri tahliye ile birlikte düşünüldüğü görülüyor. İngiltere, Fransa, İtalya ve Yunanistan'ın kendileri ile doğrudan işbirliği yapan yapmayan Anadolu Hıristiyanlarının Türkiye'den tahliye edilmesinde mutabık oldukları anlaşılıyor. Bu mutabakatın uzantısı olarak 30 Ocak 1923'te Türkiye-Yunanistan arasında Nüfus Mübadelesi anlaşması yapıldı.

200.000 kişiyi evsiz bıraktı ve parasız mülteciler rıhtımı doldurdu.

184. Türklerin ateşkesi kabul etmeleri ve genel af ilan etmeleri için baskı yapılarak Rum sakinlerine Anadolu'da kalmalarının sağlanmasının teminine yönelik bütün teşebbüsler boşunaydı. Mustafa Kemal İzmir'e vardığında, BMM'nin yetkisini alana kadar orada yığılmış olan mültecilerin taşınmalarına izin vermeyi reddetti. En sonunda Müttefik amirallerinin yoğun baskısı altında ancak izin verdi. Doğu Akdeniz'de bulunan işe yarar bütün İngiliz ticari gemileri Majesteleri'nin Hükümeti'nce kiralandı ve İzmir'e doğru gönderildi. 16 ve 30 Eylül günleri arasında İngiliz ve Amerikan deniz güçlerinin büyük gayretleriyle ve Fransızların bir parça yardımıyla, bu gemilere ve talep edilmiş olan tüm Yunan ticaret gemilerine 200.000'den fazla mülteci bindirilerek Adalara veya Yunanistan'a gönderildi.

185. Bu sırada Doğu Trakya'nın Türkiye'ye iade edilmesi ilkesi kabul edilmişti ve İzmir ve komşusu olan limanların tahliyesi tamamlanmadan önce, bu bölgedeki Rum nüfusla birlikte, Anadolu kıyılarından Marmara Denizi'ni geçerek yollarını bulan çok sayıda diğer mültecileri göndermek için girişimde bulunulması gerekmişti. Milletler Cemiyeti temsilcileri tarafından çoğunlukla karada denetlenen bu intikal düzenli olarak yürütüldü ve Majesteleri'nin Hükümeti'nin kiraladığı gemilerle Güney Trakya limanlarından Makedonya'ya pek çok kişi taşındı. Bu sayede bu mültecilerin çoğunluğu en azından

yanlarına büyükbaş hayvanlarını, tarım aletlerini ve kişisel mallarını alabildiler. Aynı zamanda daha önceki sürgünden kurtulan doğu vilayetlerindeki birçok Rum İstanbul'a ve oradan da Yunanistan'a kaçtı. İzmir'in düşmesinden sonra İstanbul'daki Rumlar ve Ermeniler de paniğe kapıldı ve yılsonuna kadar bunlardan 90.000 kadarı bu kaçışa katıldı.

186. Milliyetçilerin zaferinden bu yana Türkiye'den kaçmış olan mültecilerin sayıları kabaca aşağıda belirtilmektedir:

İzmir ve civarından	250.000
Doğu Trakya'dan (Kuzey Batı Anadolu'dan gelenler dahil)	350.000
İstanbul ve Karadeniz limanlarından	150.000
Toplam	750.000

187. Sahip olduğu genç işgücünün önemli bir kısmı Anadolu'da esir kalmış olan Yunan Hükümeti bu kadar çok sayıda göçmeni yerleştirmekte doğal olarak başarısız oldu. Ekim ayında Yüksek Komiser olarak Doktor Nansen'i İstanbul'a gönderen Milletler Cemiyeti'nin mali kaynak için güçlere yaptığı yardım çağrısına Büyük Britanya, hemen olumlu cevap verdi ve İngiliz özel yardım derneği, Yunanistan'da faaliyet göstermeye başladı. Amerikan Yardım Cemiyetleri de büyük ve etkili yardımlar yaptılar.

188. Lozan Konferansı'nın nihai neticesi ne olursa olsun, Türklerin gelecek yıllar içerisinde kendi tarzında Hıristiyan azınlıklar sorununu sonuçlandırmaya karar vermiş olduğu daha şimdiden ortadadır. Geçmişte ülkenin serbest mesleklerinde ve ticaretinde ve hatta Osmanlı İmparatorluğu'nun güçlü olduğu zamanlarda ordusunda en yetenekli unsur olan, bir zamanların zengini geniş Hıristiyan nüfusa katliam yapmışlar; yollarda veya işçi grupları içinde onları ölüme sürmüşler; korkutmuş ve onları ülkeyi terk etmek zorunda bırakmışlardır. Elbette Milliyetçi Türkiye'nin bu hareketi uzun dönemde kendisi için önemli zarara yol açacaktır; ancak bu doğrudan mağdur olanlar ve Büyük Britanya gibi üretim ve ticaret açısından bir çöküş yaşamakta olan güçler için küçük bir teselli bile sayılamaz.

VII. İSTANBUL'DAKİ RUSLAR

189. Geçtiğimiz yıl İstanbul'daki Rus mülteciler sorununun çözümünde önemli ilerlemeler sağlanmıştır. Mültecilerin sayısı Kasım ayı itibarıyla 28.000'e kadar düşürülebilmiş, bunların 8.000'ine sürekli, 15.000'ine geçici iş bulunabilmiştir. Bu sonuçlar, senenin başında Sir Samuel Hoare'nin ziyaretinin ilave soluk getirmesi, Albay Procter ve Bay Childs'ın maharetli idaresinde çalışan Milletler Cemiyeti'nin yerel komisyonunun esas itibarıyla sorunla gayretli bir şekilde uğraşması sayesinde alınmıştır.

190. Milletler Cemiyeti'nin başlıca çabası, mültecilerin tahliyesinde bu zümrenin Türkiye'den daha uyumlu yaşayabilecekleri ülkelere yerleştirilmesine doğru yönlendirilmişken, Amerikan Hibe Kurulu tarafından başlatılan ordu mühimmat fazlasının satışından elde edilen gelir yardımından yararlanan "Uluslararası Yardım Fonu" hiçbir geçim aracına sahip olmayan Rusların gerçek himayesini üstlenmeye 1 Temmuz gününe kadar devam etti. Daha önce bu işten çekildiğini açıklamış olan Amerikan Kızılhaç Örgütü de hem hasta hem de sakat olanların bakımını üstlenmede ve meşru mültecilerin tahliyesinde hatırı sayılır ölçüde yardım etti. Bir İngiliz örgütü

tarafından da yararlı bir iş yapılmıştır ve kurulan "Rus Yardım ve İmar Fonu" Büyükdere'de bulunan Rus İmparatorluğu Büyükelçiliği'nde Rus çocukları için bir okul yapılması çalışmalarını başarıyla yürütmüştür.

191. Aşılması gereken asıl zorluk mali güçlüklerdi. Temmuz ayında fon eksikliği yüzünden "Uluslararası Yardım Fonu" çalışmayı bırakmaya mecbur kaldı. Diğer taraftan Amerikan yardım kuruluşları yardıma devam etti ve doğrudan yardım çalışmalarını üstlenmenin yanı sıra Milletler Cemiyeti'nin mültecileri tahliye etmek için ihtiyaç duyduğu ve 10.000 £'luk kısmı beklenmedik olaylarda kullanılması için Majesteleri'nin Hükümetince hibe edilmiş olan, 30.000 £'luk para yardımını toplayabildiler.

192. *İngilizlerin doğrudan menfaatleri hakkında:* Kalan mültecilere ve onların Türkiye dışında çeşitli yerlere tahliyeleri için Milletler Cemiyeti'ne Mayıs ayında ufak bir ek ödeme yapılarak, sonunda Tuzla Kampı kapatıldı.

193. Majesteleri'nin Hükümeti'nin yükümlülükleri, mültecilerin Limni Adası, Mısır ve Kıbrıs'taki kamplardan Sırbistan'a gönderilmeleriyle ve bunların gelecekteki geçimlerinin sorumluluğunu artık üzerine almış olan Milletler Cemiyeti'ne verilen toplu para ile bitirildi.

194. Buradaki tek sorun, 1919-1920 yıllarında üç hükümet tarafından yerine getirilen, Odesa ve Novorosisk'den tahliye edilen mültecilerin İstanbul'daki Prens Adaları'na yerleştirilmeleri amacıyla yapılan resmi talebin

son karşılığının hâlâ ödenmemesidir. Bu konu, ancak Müttefik Güçleri'nin, eğer olursa, hangi miktarda ödeme yapılacağı ile ilgili anlaşmaya varmasıyla sonuçlandırılabilir.

VIII. EKÜMENİK PATRİKLİK

195. Bu kadar çok entrika ve çekişmeye rağmen Venizelos yandaşları 8 Aralık 1921 tarihinde Monsenyör Meletios Metaxakis'i Rum Ekümenik Patriği olarak seçme konusunda özel bir başarı elde etti. Türk Hükümeti yine de seçimin meşruluğunu tanımayı reddetti ve 1922 yılının Ocak ayında Müttefik Güçleri Yüksek Komiserleri, Monsenyör Meletios ile yalnızca merasimsiz ve gayri resmi bir ilişki yürütmeleri ve Patriklik ile sadece kurum olarak temas etmeleri talimatını aldılar. Monsenyör Meletios'un taç giyme töreninin öncesi ve sonrasında tavırlarını değiştirmeleri konusunda Müttefik Güçleri Yüksek Komiserleri'ni ve özellikle İngiliz Yüksek Komiseri'ni ikna etmek için birtakım girişimlerde bulunulmasına rağmen, bu girişimler başarısız oldu ve bütün bir sene boyunca ilişkiler belirlenen ilkeye göre sürdürüldü. Yalnız Şubat ayında Papa'nın ölmesi üzerine Patrik'in göndermiş olduğu başsağlığı dileğine teşekkür etmek için Papa'nın Apostolic temsilcisinin¹ Patrikhane'ye resmi bir ziyarette bulunması oldukça dikkat çekti. Bu ziyaretin

1 Vatikan'la diplomatik ilişkisi olmayan bir ülkedeki Papa'nın temsilcisi.

1453 senesinde İstanbul'un düşmesinden bu yana, bu türden yapılmış olan ilk ziyaret olduğu bildirildi.

196. Monsenyör Meletios patrik olarak 6 Şubat tarihinde taç giydiğinde, Müttefik Güçler Yüksek Komiserleri'nin hiçbiri merasimde temsil edilmedi. Türk Hükümeti'nin Patrik'i tanımamasının ve daha sonra Yunan Hükümeti'nin de onayladığı Yunanistan'daki Kilise'nin Patrik'i desteklemeyeceği kararının açıklanmasının yanı sıra yüksek kilise çevrelerinde ve Osmanlı Rum sınıflarında büyük anlaşmazlıklar bulunması sebebiyle Meletios'un görevi başından beri zorluklarla kuşatılmıştı. Patrik, bu anlaşmazlıkların Helenizmin çıkarlarına ters düştüğünün her nasılsa farkına vardı ve Konstantin ve Venizelos yandaşlarının birliğini teşvik etmeye ve böylece pozisyonunu sağlamlaştırmaya çalıştı. Nisan ayının sonunda çabaları beraberinde belirli bir başarıyı getirmişti. Kudüs ve Antakya² Patrikleri tarafından tanınmıştı ve İskenderiye³ Patriği yalnız kalmıştı. Sırp Kilisesi'ne bağımsızlık verilmişti ve patriklik seçimine katılmayı reddeden yedi piskopostan biri diğerleri ile görüşmeler etkili şekilde devam ediyorken bağlılığını açıklamıştı. Yine de bunlar sonuçta yarar sağlamadı ve şimdiye kadar yeniden birleşmeye doğru çok az ilerleme kaydedildi.

197. Bir taraftan da Patrik sonraki aylarda dikkatini gittikçe, tahliye edilmeye karşı direnen Mini Asya Hareketi'nin büyük ölçüde desteklendiği Anadolu'daki olay-

2 Orijinal metinde Antioch olarak geçmektedir.

3 Orijinal metinde Alexandria olarak geçmektedir.

lara vermişti ve veriyordu. Patrik'in bu hareketi büyük bir sıcaklıkla anlayıp, desteklediğine ve hareketin liderleriyle yakın temasta olduğuna hiç şüphe yoktur. Mayıs ayı süresince İstanbul'da yaptığı bir dizi konuşmada Müslümanlara karşı birleşik Hıristiyan cephesi çağrısında bulundu. İzmir'in Türklere geri verilmesi önerisini protesto etti ve İzmir ve çevresindeki Rum nüfusu tahliyeye direnmeleri için kışkırttı. Bu tür konuşmaların Müslüman fanatizmini kışkırtacağı ve aynı zamanda Türkiye'nin diğer taraflarındaki Rumları en kötü misillemeye maruz bırakacağı gerekçesiyle İngiliz Yüksek Komiseri Patrik'e İstanbul'daki davranış özgürlüğünün sadece Müttefik Güçleri'nin varlığından kaynaklandığını ve bu özgürlüğün bundan dolayı istismar edilmemesi gerektiğini üstü kapalı bir biçimde ifade etti. Bu uyarı, arzu edilen etkiyi doğurdu ve Monsenyör Meletios bir süre siyaset sahnesinde herhangi bir etkin rol oynamaktan vazgeçti. Sonbaharda meydana gelen olaylarla siyaset sahnesi de temelinden değişti.

198. Yıl boyunca patrikliğin adli yetki alanı sorunu ve kararlarını uygulama yeteneği Müttefik Güçler Yüksek Komiserleri'nin dikkatini çekti. Ateşkesin ilk günlerinde Patrikhane'nin düşüncesizce Türk Hükümeti ile tüm ilişkilerini kesme hareketi neticesinde Türk yetkilileri bu kararları tanımayı reddetti. Bu kararların Osmanlı Rumlarına uygulanması meselesinde Patrikhane Eylül ayından itibaren Müttefik Güçler Polis Komisyonu'na tabi oldu. Ancak bu düzenleme kısa ömürlü oldu. Kasım

ayında İstanbul Hükümeti'nin düşüşüyle, Müttefik Güçleri yetkililerinin Türk tebaası üzerinde herhangi bir denetimde bulunması durumu ortadan kalktı. O zamandan itibaren Patrikhane değişen duruma alışmak için çaba gösterdi. Patrik kendi cemaatine sabır telkin ederken ve paniğe kapılmalarına engel olurken, Türklere de geçmişin unutulması ve kendisinin affedilmesi çağrısında bulundu. Yine de Patrikhane'sinin "Ortodoks Türk" Patrikhanesi'ne kıyasla üstünlüğünü savunmaya devam etti ve böylelikle kendini, makamını ve cemaatini soktuğu zor durumda kuşkusuz içler acısı bir onur ile birleşen haki ki bir cesaret sergiledi.

DİZİN

- VI. Mehmet (Padişah), 121.
- Abdullah Azmi Efendi (Şeriye Vekili), 117.
- Abdurrahman Bey, 108.
- Abdülmecid, 90, 121.
- Acemistan bkz. İran.
- Adalar, 128.
- Adli Komisyon, 155, 157.
- Adnan Bey, 158
- Afgan, 120.
- Afganistan, 28, 31, 106-108, 119, -Emiri, 119.
- Afrika, 101.
- Afyonkarahisar, 35, 51, 179, - cephesi, 183.
- Ahmet Han (Sultan), 108.
- Akdeniz üssü, 192.
- Alaşehir, 51.
- Aleksandr (Yunanistan Kralı), 23.
- Ali Fuat Paşa, 104, 110.
- Allenby , 186.
- Alman, 37, - gemisi, 190.
- Almanya, 24, 107.
- Amerika Birleşik Devletleri, 43, 102, 176, - Yüksek Komisyonu, 125.
- Amerikalı, 123, -lar, 124.
- Amerikan, - antlaşması, 124, - deniz gücü, 128, - filosu, 52, - girişimi, 102, - Hibe Kurulu, 131, - hükümeti, 124, - Kızılhaç Örgütü, 131, - ticareti, 102, - topluluğu, 103, - Yakındoğu Yardım Teşkilatı, 123, - Yardım Cemiyetleri, 129, - yardım kuruluşları, 132, - Yüksek Komiseri, 103, - Yüksek Komiserliği, 102, - Yüksek Komisyonu, 124.
- Anadolu, 21, 25, 27-29, 32-33, 35, 37, 42, 44, 46, 48-49, 51, 53, 55-56, 70, 72-73, 84, 86, 95, 98, 102, 104, 116, 121, 123-129, 136, 140, 143, 146-148, 158-159, 162, 166, 179-182, 185-186, 189, 193, - cephesi, 184, -'daki azınlıklar, 126, - Hristiyanları, 127, - limanları, 159, 182, - meselesi, 28.
- Anayasa, 194.
- Anglo-Fransız birliği, 56.
- Angora, 23.

- Ankara, 23, 28-29, 31, 35, 37-38, 41, 46, 49, 61, 73, 76, 81-82, 89, 95, 100-106, 108-111, 113-114, 116-117, 119-120, 124, 139, 141, 143, 151-152, 155-156, 158, 161, 163, 165, 179, 189, - Antlaşması, 103, - heyeti, 30, - hükümeti, 24, 28, 38-39, 42-43, 50, 54, 63-65, 68, 70-71, 73-75, 78-81, 83-84, 93, 97, 90, 105-106, 121, 123-126, 148, 159, 191.
- Antakya Patrikleri, 136.
- Antalya, 41.
- Antlaşma, 21-22, 25-26, 28-29, 32, 41-42, 60, 75, 95, 97-100, 103, 105, 108, 110, 124, 155, 158, 159, 166.
- Apostolic temsilcisi, 135.
- Aralov (Sovyet Büyükelçi), 61, 103-105.
- Arap ülkeleri, 119.
- Archimede, 64.
- Asiatic Petroleum Company, 141.
- Asker, 48, 91, -ler, 26, 46, 83.
- Askeri, - heyet, 60, - mahkemeler, 177.
- Asya, 26, 29, 44, 57, 64, 71, 86, 106, 119-120, 146, - hareketi, 136.
- Atina, 23, 35, 39, 181.
- Avam Kamarası, 50.
- Averoff, 45, 60-61.
- Avrupa, 21-22, 26, 29, 35, 55, 57-59, 68, 71, 95, 98, 182, - devletleri, 33, -lılar, 150, - mahallesi, 52, - ülkeleri, 176, - yakası, 181.
- Ayvalık, 146.
- Azerbaycan, 31, 108, 120, - hükümeti, 109.
- Azınlıklar, 20, 32-33, 60, 95, 98, 123-124, 126-127, 130, -ı koruma, 40.
- Babıâli, 141, 143, 145, 176, 193.
- Baird (Albay), 19.
- Bakkaism, 121.
- Bakkal, 171.
- Bakû, 121.
- Balıkesir, 95.
- Balkan Devletleri, 58.
- Balkanlar, 71.
- Bandırma, 51, 56, 185-186.
- Barış Antlaşması, 60, 71.
- Barış Konferansı, 59, 61, 63, 65, 71, 77-78, 81, 157, 188.
- Barrere, 77.
- Başkent tüneli, 171.
- Batı, 28, 106, - desteği, 105, -lı güçler, 21-22, 25, 71, 105.
- Batı Anadolu, 124, 129, - Yunan kuvvetleri, 28.
- Batı Avrupa, 119.
- Batı Trakya, 95.
- Bedri Bey (Subay), 107.
- Belçikalı, 176.

- Belediye Vergileri, 143.
Bertie, 24.
Beserabya, 57.
Beykoz, 40, 49.
Beyrut, 166.
Bilecik, 182.
Birleşik Devletler Yüksek Komiseri, 176.
Birleşik Güçler, 126, 145, - Yüksek Komiseri, 145.
Birleşik Krallık, 152.
Boğaziçi, 68, 142.
Boğazlar, 26, 29, 34, 53-55, 58-61, 74, 95, 98, 190, - meselesi, 95.
Bolşevik, -ler, 109, Rusya, 166.
Bolu, 115.
Bompard, 77.
Bonomi (İtalya Başbakanı), 30.
Bouillon, Franklin, 23, 31, 59, 62-66, 100-101.
Boykot, 163, 190.
Briand, 24, - kabinesi, 29.
Bristol (Amiral), 103.
Britanya, 26, 30, 50, 52, 58, 63-65, 71, 75, 97-100, 105, 129-130, - devlet adamları, 26, - hükümeti, 32.
Brock (Amiral), 52, 57, 60, 64, 68, 90.
Buhara, 31, 108-109, 119, 121, - Hükümeti, 109.
Bulgar Hükümeti, 74.
Bulgaristan, 74.
Burgaz, 70.
Bursa, 51-52, 179, 182, 185.
Büyük Britanya, 30, 50, 58, 63-65, 71, 97-100, 105, 129-130.
Büyük Pera Caddesi, 85.
Büyükkada, 49.
Büyükdere, 132.
Cannes, 24, - Konferansı, 29.
Celal Bey (İstanbul Şehrimini), 142.
Cemal Paşa, 107.
Cenevre, 30, - Konferansı, 37.
Cenova Konferansı, 104.
Charpy (General), 58, 66-67, 72.
Childs, 131.
Churchill, Winston, 23.
Clemenceau (Başbakan), 24.
Crawford, Richard, 152.
Credit Lyonnais, 156.
Cuinet, 176.
Curzon (İngiltere Dışişleri Bakanı), 19, 27, 30-31, 34-35, 39, 43, 50, 57-59, 62, 66-67, 76-77, 99, 126.
Çanakkale, 26, 54-58, 60, 62-63, 65, 95, 187, - Boğazı, 57, 61, 192.
Çatalca, 48, 57.
Çerkezler, 127.
Çeşme, 185.
Çukurova, 23.

- Dahiliye Nazırı, 80, 85.
Danimarka krizi, 26.
Demiryolu şirketi, 171.
Deniz Kuvvetleri Komutanı, 189.
Deniz taşımacılığı, 171.
Denizcilik Muayene İdaresi, 191.
Derby, 26.
Dış İlişkiler Bakanlığı (Dışişleri Bakanlığı), 24, 29.
Dışişleri Bakanı, 29, 175, - Müsteşarı, 143, - toplantısı, 126.
Diadochi (Kral), 61.
Dini, - azınlıklar, 42, - kurumlar, 150, - tavsiyeler, 164.
Disraeli, 26.
Diyarbakır, 42.
Doğu, - Akdeniz, 128, - Anadolu, 123, - Trakya, 34, 45, 53, 65-67, 70-72, 74, 78-79, 114, 128-129, 180, 188.
Doğu, 22, 109, - Avrupa, 35, - devletleri, 106, 119, - halkları, 109, - ülkeleri, 98.
Donanma, 56.
Dumlupınar, 184.
Eastern Telegraph, 92.
Edgar-Quinet, 64.
Edirne, 34, 36, 60.
Ekümenik Patriklik, 135.
Elektrik işletmesi, 171.
Emir, 107-108.
Enver Paşa, 109, 119.
Enverciler, 114.
Erenköy, 61.
Erkân-ı Harbiye-i Umumiye (Genelkurmay Başkanlığı), 116.
Ermeni, 166, - katliamı, 42, 169, -ler, 52, 129, - mahallesi, 52, 127, - şirketi, 162, 164, 166, - unsurlar, 162, - yurdu, 32.
Ermenistan, 108.
Ertuğrul, 89.
Erzurum, 42.
Eskişehir, 35, 51, 179, 183-185, - mıntıkası, 183.
Esnaf Birliği, 162.
Esnaf Cemiyetleri Konfederasyonu, 171.
Eyüp, 91.
Fahri Paşa, 108.
Farrere, Claude, 101.
Ferit Bey, 100.
Fevzi Paşa (Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Vekili), 116.
Fırıncılar, 171, 173.
Filistin, 186.
Fonzi (Deniz Ticaret Odası Başkanı), 159.
Fransa, 23, 32, 55, 57-59, 69, 71, 76, 100, 103, 107, 127, 176, - hükümeti, 125.
Fransız, 48-49, 55-56, 128, 176, - Antlaşması, 28, - askeri, 187, - başkanı, 24, - birlikleri, 181, - desteği,

- 32, - dostluğu, 101, - engelleme, 75, - gücü, 58, - hükümeti, 24, 37-38, 47, 49, 74, 76, 86-87, 100-101, 124-125, 187, -lar, 36, 39-40, 50, 54, 57-58, 66, 76, 100, 152, - meclisi, 57, - müfrezesi, 187, - savaş gemisi, 38, 52, 64, 101, - şirketi, 156, - talebi, 72, - yetkililer, 72, - Yüksek Komiseri, 56, 125, - Yüksek Komiserleri, 66-67, 69, 86.
- Galata, 152, - gümrükleri, 170.
Galip Paşa, 108-109.
Ganas, 34.
Garroni, Marki (İtalyan Yüksek Komiseri), 41, 69, 77, 86.
Gazi Paşa, 114.
Geçici, - Karma Adli Heyeti, 175, - Mali Denetim Komisyonu, 139-140, - Mali Komisyon, 84, 88, 113.
Geçiş Belgesi Kontrolü, 191.
Gelibolu Yarımadası, 34, 36, 55-56, 78.
Gemicilik Şirketleri, 162.
Gemlik, 185.
Generaller Konseyi, 127.
George, Lloyd, 50, 76, - hükümeti, 75.
Gibbon, 21.
Gonatas (Albay), 60.
Gordons, 57.
Gouraud (General), 100.
Greko-Türk çarpışmaları bkz. Yunan-Türk çarpışmaları.
Grev, 172-173.
Gunaris (Yunanistan Başbakanı), 27.
Gümrük, - Merkezi Yönetimi, 151, - Rejimi, 88.
Güney Trakya limanları, 128.
Gürcistan, 73, 108.
- Hacı Anesti (General), 44-45, 180-181.
Haliç, 68.
Halife, 91, 108, 121, -lik, 80, 120, 194-195, -lik makamı, 121.
Halkçı Fırka, 173.
Hamallar, 169.
Hamdullah Suphi Bey (Maarif Vekili), 109.
Hamit Bey, 79, 83.
Handerson, 19.
Hanedan, 82, -lık, 22.
Harington, Charles (General), 47-48, 55, 58, 61-62, 64, 66-69, 71-72, 79, 88-90, 93, 181, 187.
Harp Tanzimatları Görüşmeleri, 50.
Harput, 40, 123.
Hasan Bey (İktisat Vekâleti), 115.
Hasan Fehmi Bey (Maliye Vekili), 115.
Haydarpaşa, 76, 149.

- Helenizm, 50-51, 136.
Helm, 20.
Henderson, Nevile, 20.
Heyet-i Vekile (Bakanlar Kurulu), 117.
Hristiyan, 52, 137, 164-165, - azınlıklar, 19-20, 32, 98, 123, 126, 130, - kesim, 127, -lar, 28, 44, 88, 93, 127, - nüfus, 21, 57, 72, 130, - Osmanlı tebaası, 92, - Rumlar, 127, - unsurlar, 163, 173.
Hibe Kurulu, 131.
Hilafet, 116, - makamı, 195.
Hilmi Bey, 171.
Hindistan, 37, 106, 119, - Valisi, 32.
Hindular, 105.
Hive, 121.
Hoare, Samuel, 131.
Hoca Mehmet Vehbi Efendi, 117.

Imbrie (Amerikan Konsolosluk Temsilcisi), 102.
Iptis (Amiral), 60-61.
Irak, 53, - cephesi, 95.
Irk, 42.
Iron Duke, 64.
Istranca Dağları, 34.

İbrahim Abilov, 109-110.
İhtilal Hükümeti, 60.
İktisat Komiserliği, 165.
İktisat Kurultayı, 164.
İktisat Şubesi, 155.
İktisat Vekâleti, 115.
İleri, 164.
İmparatorluk İradesi, 176.
İmtiyazlar, 75.
İnebolu, 191.
İngiliz, 76, 153, 162, 175, 181, - askerleri, 26, - balyaları, 167, - basını, 124, - Başbakanı, 56, - birlikleri, 48, 64, 69, 72, - deniz gücü, 128, - deniz kuvvetleri, 192, - deniz piyade bölüğü, 93, - Elçiliği, 85, - filosu, 52, - gemiciliği, 170, - gemileri, 57, 170, - güçleri, 54, 63, 71, - hazırlıkları, 60, - hükümeti, 24, 49, 89, - ileri karakolları, 187, - İmparatorluğu, 72, - kabinesi, 32, 55, -ler, 124, 132, 166, - örgütü, 131, - özel yardım derneği, 129, - raporları, 52, - savaş gemisi, 192, - silah arkadaşları, 187, - siyaseti, 99, - şirketleri, 167, - takviye kuvvetleri, 71, 187, - tebaası, 192, - temsilciler, 69, 77, - ticareti, 167, - yangın sigorta şirketleri, 162, - yanlısı parti, 99, - yıkımı, 64, - yönetimi, 105, - Yüksek Komiseri, 78, 135, 137.
İngiltere, 27, 98-99, 127, 176, - Başbakanı, 56, - Dışişleri

- Bakanlığı, 176, - Yüksek Komiserleri, 63.
- İnönü, 185, - Savaşları, 51.
- İran (Acemistan), 31, 106 119-120.
- İshak Han (Fevkalade Büyükelçi), 106.
- İskenderiye, 146, 166.
- İslam, 21, 21, - birliği, 119, -dünyası, 109, 119, 117, - Kongresi, 120, - ülkelerinin federasyonu, 80.
- İsmet Paşa (Erkân-ı Harp Vekili), 63, 65, 68, 77, 116, 157-158.
- İstanbul, 19-20, 27-28, 30, 33, 35-36, 40-41, 44-50, 53-58, 60-61, 63-64, 66-68, 70, 73, 75, 77, 79-81, 83-92, 94-95, 97, 100, 102, 106, 113, 125, 127, 129, 131-132, 136-137, 139-142, 144, 146-148, 151-152, 158-159, 161-163, 165, 170, 173, 175, 181, 186-188, 190-192, 194, - bankaları, 166, - çevresi, 192, - Gümrük Daireleri Umumi Müfettişi, 152, - halkı, 149, - hükümeti, 24, 39, 46, 80, 138, 189, - nüfusu, 92.
- İstişari Komisyon, 155.
- İşçi, 172, - sendikası, 171, - sınıfı, 171, - sorunları, 172.
- İtalya, 30, 32, 41, 55, 71, 102, 127, 176.
- İtalyan, 49, 55, 75, 167-168, 176, - askeri, 187, - Büyükelçi, 77, - hükümeti, 47, 69, 76, 86-87, 124-125, 187, - kaynakları, 102, - müfrezeleri, 187, - savaş gemisi, 52, - sermayesi, 41, - şirketleri, 41, - yedek kuvvetleri, 181, - Yüksek Komiserleri, 41, 66-67, 69, 77, 86.
- İtfaiye Vergisi (Yangın Vergisi), 142.
- İtilaf Yüksek Komisyonu, 127.
- İttihat ve Terakki Cemiyeti (Fırkası), 169, 173.
- İyonya, 25.
- İzmir, 21, 25, 34-35, 44, 48, 51-53, 59, 61-62, 73-74, 85, 93-95, 97-98, 101, 116, 127-128, 137, 148, 164, 179, 183, 185-186, 191-192, -Aydın demiryolu, 182, - demiryolu, 183, - yangını, 52.
- İzmit, 37-40 49, 55-57, 67, 95, 182, 192, - bölgesi, 61, 68, 78.
- İzzet Paşa (Mareşal), 30.
- Japonya, 59.
- John (Amiral, Yüksek Komiser), 88.
- Kabil, 107-108.
- Kafkas, - Cumhuriyetleri, 28, 106, 110, - Federasyonu, 110.

- Kafkasya, 104, 109, 120.
Kapıcılar Cumhuriyeti, 169.
Kapitülasyon, 22, 85, 93, 150, 176.
Kaptan Nazmi Bey, 189.
Karaağaç, 65, 67
Karadeniz, 34, 42, 123, 146, 190-191, - kıyıları, 170, - limanı, 43, 129.
Karma Adli Heyet, 177.
Karma Mahkeme, 88.
Karma Yargı Heyeti, 84.
Kars, 42, - Antlaşması, 108, 110.
Kasap, 171.
Kastamonu, 109.
Kemalciler, 114.
Kemalettin Bey (Gümrük İdaresi Umum Müdürü), 151-152.
Kemalist, 108, 175, - karşıtı ayaklanmalar, 115, -ler, 56, 58, 64, 98, 101, 120, 177, - ordu, 86, - taraftarlar, 48, - temsilci, 107-108, - yönetim, 147.
Kemalistlerin Büyükelçisi, 108.
Kharkov, 111.
Kıbrıs, 85, 132
Kızılhaç Örgütü, 125, 131.
Kilikya, 23, 76, 156, - Antlaşması, 100.
Kilise, 136.
Knox, 20.
Komiserler, 161.
Komünist, - gazete, 104, - propaganda, 173.
Komünizm propagandası, 104.
Konferans, 28-29, 31, 37.
Konsey, 24, - Başkanlığı, 29.
Konstantin (Yunanistan Kralı), 23, 61, 136.
Konstantin, I. (Yunanistan Kralı), 23.
Konya, 115.
Kömür Taşıyıcılar, 171.
Köylü, 31, 166.
Kriz, 26.
Krokidas (Albay), 60.
Kuleli, 70.
Kuzey Afrika, 101.
Kuzey Batı Anadolu, 129.
Kürt, - gümrük hamalları, 169, - hamalları, 169, -ler, 169, 173.
Kütahya, 51, 185.
L'Union, 156.
Laforcade, 176.
Lahudi Han, 106.
Lavrio, 60.
Lazlar, 170, 173.
Limni Adası, 132.
Lindsay, 50.
Londra, 50, 75-76.
Lordlar Kamarası, 34.
Lozan, 49, 74, 77, 81-82, 87, 94, 151, 157, 160, 187-188, - Konferansı, 73, 75, 99, 130, 156.

- Macdonald (Kumandan), 19.
Mahomet, 21.
Maissa (İtalyan Yüksek Komiseri, Bakan), 75-76.
Majesteleri'nin hükümeti, 30, 38-47, 54-56, 58, 62, 72, 74-76, 85-88, 90, 94, 105, 124-126, 128, 132.
Makedonya, 128.
Malaya, 90.
Mali Denetim Komisyonu, 139-140.
Mali Komisyon, 84, 88, 113.
Maliye, 161, - Vekilliği, 115.
Malta, 90, 99, - sürgünleri, 97, 108.
Marki, 68.
Marmara, 29, 34, 56, 142, 191, - Denizi, 36, 60, 128, 146, 192.
Mart Önerileri, 27, 35, 37-39, 49-50, 97.
Matthews, 175.
Mavnacı Cumhuriyeti, 167.
Mavnacılar Cemiyeti, 170.
Mazarakis (General), 65.
Meclis Başkanlığı, 116.
Medine, 108.
Mehmet Bey, 171.
Meletios Metaxakis (Rum Ekümenik Patriği), 44, 135-137.
Menderes Vadisi, 42, 51.
Meriç Nehri, 60, 70, 188, 192.
Merkezi hükümet, 41, 47, 73, 78, 81, 88, 139-141, 143, 147-149, 151.
Merkezi İstihbarat Bürosu, 164.
Mersin, 101.
Meşrutiyet, 169.
Mısır, 85, 119, 132.
Mikro-Asya hareketi, 44.
Miktar Üzerinden Alınan Özel Gümrük Vergi Tarifesi Rejimi, 149.
Milletler Cemiyeti, 33, 60, 73-74, 126, 128-129, 131-132.
Milli, - hükümet, 23, 97, - Türk hükümeti, 194, - Mücadele, 42.
Milliyetçi, 66, 140, 191-192, - ajanlar, 85, - akım, 79, - basın, 106, - hâkimiyeti, 78, - hükümet, 36-37, 91, 100, 105, 109-111, 114, 120, 161-162, 190, - idare, 80, - karşıtı, 85, - kuvvetler, 189, 192, -ler, 28, 30, 35, 38, 49, 54, 56, 61, 64, 71, 73, 79, 84, 87, 99-103, 116, 129, 147, 191, -lik, 28, - temsilciler, 189, - Türk hükümeti, 107, - Türkiye, 105, 109-110, 119, 130, - yönetim, 82, 139, 162.
Mini Asya Hareketi, 136.
Misak-ı İktisadi Esasları, 163.
Misak-ı Milli, 21, 28, 31, 53, 80, 95, 97, 115, 117, 194.

- MM Orosdi-Back, 156.
Moda, 49.
Modern Muhammedizm, 121.
Mombelli (General), 64, 67.
Mondros Mütarekesi, 26, 83.
Montagna (İtalyan Büyükelçi), 77.
Moskova, 28, 103-105, 107-108, 110, 120, - Antlaşması, 110.
Mougin (Albay), 100.
Mudanya, 59, 63-65, 67, 69, 71, 78-79, 113, 116, 185, 191, - Konferansı, 187, - Mütarekesi, 49, 66, 70-71, 77-78, 81, 83, 87, 91, 99, 105.
Muhafazakâr Partisi, 99.
Muhittin Paşa, 107.
Murat Dağı, 184.
Murphy (Doktor), 52.
Mussolini, 75-77, 87, 102.
Mustafa Kemal, 21, 24, 28, 30-31, 40, 51, 54, 56, 58-59, 61-62, 98, 100-102, 106-107, 113-118, 128, 171, 173.
Musul, 95.
Mübadele, 73.
Müdafaa-i Milliye, - Vekili (Milli Savunma Bakanı), 114, - Vekilliği (Milli Savunma Bakanlığı), 79.
Mülkiyet hakkı, 126
Mülteci, 20, -ler, 128 131-132 192.
Mümtaz-üddevle, 106-107.
Müslüman, 34, 37, 63, 90, 104, 137, 163, - azınlıklar, 33, - devletler, 31, - dünya, 121, - dünyası, 91, 108, - halk, 127, -lar, 38, 101, 121, -ların halifesi, 89-90, -lık, 106, - Osmanlı tebaası, 92, - önderler, 120, - Prens, 108, - tebaa, 22, - Türkiye, 98, - ülkeler, 20, 105, - 120.
Mütareke, 26, 77.
Müttefik, 175, - amiraller, 128, - antlaşması, 105, - askeri, 82, 91, 177, - askeri birlikleri, 70, 72, 113, - askeri kuvvetleri, 77, - askeri temsilcileri, 54, - birliği, 57, 59, 70-71, 78, - boyunduruğu, 190, - cephesi, 23, 87, - Denetim Komisyonu, 189, - denizcilik yetkilileri, 190, - Devletler, 36, 24, 46, 50, - Donanması, 56, - generalleri, 59, 69, 71, 85, 187, - Gıda Denetçileri, 154, - Gıda Denetim Şubesi, 154-155, - Gücü, 43, 143, - Heyeti, 160, - heyetler, 32, 70, - hükümetler, 33, 40, 60, 64, 66, 69, 74, 85, 176, 191, - işgali, 188, - komisyon, 65, - konferansı, 103, - koruması, 145, - kurullar, 71, - kuvvetleri, 190, 192, -ler, 22, 24-26, 28-29, 32,

- 34, 58, 141, 158, 188, -ler
Arası Denizcilik Denetim
Komisyonu, 189, - Liman
Kontrolü, 189-190, - notası,
64, - planı, 38, - Polis Ko-
misyonu, 57, 84, 155, - po-
lisi, 145, - Sıhhi Denetimi,
159, - temsilci, 38, 86, - te-
baası, 175, - uzlaşması, 38,
- üyeler, 175-177, - yetkili-
ler, 190, - Yunan Komiser-
leri, 54, - Yüksek Komiser-
leri, 63, 68, 70, 79, 81, 83,
86, 94, 113, 124, 155, 175-
176, 191, - Yüksek Kom-
iserliği, 47, 55, 85, - Yüksek
Komisyonu, 127, - yüküm-
lülükleri, 58.
- Müttefik Güçleri, 37-39, 42,
44-50, 52-56, 63-68, 73-76,
78-79, 83-89, 91-93, 95,
100-102, 113, 126, 133, 137,
139-140, 145-146, 148, 151,
157, 170, 177, 179-181, 186-
187, 190, - Polis Komisyo-
nu, 137, - yetkilileri, 138,
- Arasındaki Askeri Mahke-
meler, 175, - Yüksek Kom-
iserleri, 135, 137, 142, 151,
- Yüksek Komiserliği, 44,
- Polis Komisyonu, 92,
- Yüksek Komiserleri, 145-
136.
- Nafia Vekili (Bayındırlık Ba-
kanı), 114.
- Nansen, Fridtjof (Doktor), 73,
129.
- Napolyon, 24.
- New York, 141.
- North Staffordshire, 57.
- Novorossisk, 132.
- Nüfus Mübadelesi, 127.
- Odesa, 132.
- Ordu, 22, 26-28, 32-33, 44,
50-51, 53, 60, 63, 65, 67, 86,
107, 124, 179, 182-183, 186-
187, 192-193.
- Orta Asya, 106, 119.
- Ortadoğu, 21.
- Ortakça, 182.
- Ortodoks, 20, 44, - Türk Pat-
rikhanesi, 138.
- Osman Bey, 91.
- Osmanlı Bankası, 84.
- Osmanlı, - Düyun-ı Umumi-
yesi, 84, 88, 146, 144, 140, -
Hanedanı, 82, - Hanedanlı-
ğı, 22, 195, - Hristiyanları,
44, 52, 88, - İmparatorluğu,
22, 130, 193-194, - kanunla-
rı, 156, - limanları, 146, -
postaları, 92, - Rum sınıfla-
rı, 136, - Rumları, 42, 137, -
tebaası, 84, 92-93, 126, 177,
- telgrafları, 92.
- Padişah, 28, 30, 33, 37, 73,
79-80, 82, 88-91, 148, 193,

- hükümeti, 30, 34-35, 38, 41, 74, 81, 91, 113, -çılar, 114, -lık unvanı, 80.
- Pakrikhane, 135.
- Panasya, 120.
- Panhelenizm, 21.
- Panislam birliği, 100.
- Panislamist, 31, - Kongre, 120.
- Panislamizm, 20, 22, 105, 108, 119-121.
- Panturanizm, 109.
- Papa, 54, 135.
- Papoulas (General), 44, 170.
- Paris, 35, 38, 67, 75, 77, 83, 100, 103, 126, 180, - kararları, 40, - konferansı, 28, 31, - Mart Önerileri, 27, 49, 97, - önerileri, 66, 127, - planı, 39.
- Parlamento, 75.
- Patrik, 44, 135-138, -lik, 135.
- Patrikhane, 137-138.
- Pelle (General), 56, 61, 68-69, 77, 86, 101.
- Plastiras (Albay), 51, 60, 65.
- Podesta, 176.
- Poincare (Fransız Başkanı), 24, 29, 31, 39-40, 57-59, 63, 66, 75-77, 126.
- Polis Komisyonu, 57, 92.
- Polonyalı, 176.
- Pontus, 43, - Rumları, 124.
- Prences Adaları, 132.
- Procter (Albay), 131.
- Propaganda, - dairesi, 121, - komiteleri, 121.
- Rauf Bey (Nafia Vekili), 93, 95, 114, 116.
- Refet Paşa (Müdafaa-i Milliye Vekili), 79-84, 89, 91-93, 114, 154, 158, 161.
- Resmi Gazete, 161.
- Rıza Nur Bey, 105.
- Rodos, 49.
- Roma'nın Gerilemesi ve Çöküşü*, 21.
- Romanya, 57, 59, 73, 111.
- Rum, 44, 72, 129, 162, 164-165, - azınlıklar, 33, - Ekümenik Patriği, 135, - erkek nüfusu, 42, -lar, 25, 34, 42, 88, 124, 127, 137, 166, - mülkiyet hakkı, 126, - mülteciler, 20, - nüfusu, 42, 124, 128, 137, - Ortodoks Patrikliği, 20, - sakinleri, 128, - şirketi, 162, - unsuru, 123.
- Rumbold, Horace, 36-37, 60, 66, 68, 77, 82, 87.
- Rus, 92, 121, 191, -Alman anlaşması, 37, - baskısı, 105, - Büyükelçisi, 108, - çocukları, 132, - himayesi, 106, - İmparatorluğu Büyükelçiliği, 132, - ittifakı, 103, 105, - kaynakları, 110, -lar, 37, 74, 120-121, 131, 176, - mülteciler, 131, - saldırısı, 57, - siyaseti, 105, -Türk dostluğu, 103, -Türk ilişkileri, 110, -Türk saldırı ittifaka-

- kı, 104, - Yardım ve İmar Fonu, 132.
- Rusya, 22, 28, 31, 49, 61, 73, 99, 103-105, 109-110, 119, 166.
- Rürich (Doktor), 124.
- Sağlık Heyeti, 84, 88.
- Sakarya Savaşı, 27.
- Salih Paşa (Denizcilik Bakanı), 189.
- Saltanat, 22, 116, 194, - in kaldırılması, 73, 82, 89, 91, - kaldırıldı, 194.
- Samsun, 44-45, 191.
- Saray, 193, 194.
- Sarıkamış, 42.
- Schanzer, 126.
- Semerkant, 121.
- Sevr Antlaşması, 21-22, 25-26, 29, 32, 95, 97-99.
- Sıkıyönetim, 89.
- Sırbistan, 57, 59, 73, 132.
- Sırp, - Kilisesi, 146, -lar, 176.
- Simko, 106.
- Sivas, 123.
- Sosyalist Fırka, 171.
- Sovyet, - ajanları, 104, - Bürokelçisi, 110, - emniyet güçleri, 104, - hükümeti, 74, 119, - ler, 38, 61, - Rusya, 31, 103, 110.
- Stalin, 121.
- Standard Oil Company, 141.
- Steele (Albay), 90.
- Suriye, 53.
- Sussex, 57.
- Sünniler, 121.
- Sürgünler, 97, 108, 123.
- Svilengrad, 70.
- Şehir Sağlık Komisyonu, 145.
- Şeriye Vekili (Diyanet İşleri Bakanı), 117.
- Şeyh Sunusi, 120.
- Şii, 121.
- Şirketler hukuku, 94.
- Şovenist, 162.
- Tahran, 106-107.
- Tarabya, 49.
- Taş Kışla, 85.
- Tehcir, 123.
- Tekirdağ, 34, 45.
- Territet, 7.
- Teşkilat-ı Esasiye Kanunu, 19
- Tevfik Paşa (Sadrazam), 80-81, 113, 194,
- Thorp, Linton (İngiliz Hâkim)175.
- Tıp Fakültesi, 149.
- Ticaret İstişare Komisyonu, 141, 142.
- Tiflis, 106-107, 121.
- Times*, 124.
- Trabzon, 44.
- Trakya, 29, 34, 44-46, 48, 50, 53, 60-61, 63-67, 70-72, 74, 78-79, 95, 114, 128-129, 140, 146, 180-182, 187, 192.
- Tramvay, - hatları, 171, - şirketi, 172.

Transkafkasya, 104, 121.
Trikopis (Yunan Başkomutanı, General), 51.
Tripepi, 17.
Tripoli, 166.
Tuzla Kampı, 132.
Tüketim Vergisi, 153.
Türk, 61, 85, 88, 91, 100, 165, 183, -Acemistan-Afgan ittifakı, 106, - açıklamaları, 100, - Adalet Bakanlığı, 176, - altın rezervi, 81, Amerikan ticaret anlaşması, 124, - askeri, 48, - askeri temsilcileri, 187, -Azerbaycan Antlaşması, 110, - basını, 90, - birlikleri, 179, - Büyükelçi, 104, - cephane depoları, 44, - deniz kuvvetleri, 19, 189, - devleti, 82, 113, - dili, 162-163, - dostluğu, 99, - Elçiliği, 104, - galibiyetleri, 53, 116, - gazetesi, 164, - generaller, 54, - gizli yazışmaları, 104, - görevlileri, 70, - hâkimiyeti, 33, 60, 65, 100, 119, - hakları, 74, - halkı, 82, 194, - hareketi, 52, - heyeti, 30, - hücumu, 182, - hükümeti, 36, 107, 121, 135-137, 159, 161, - 48, 140, - idari birimleri, 167, - ilerlemesi, 58, - jandarması, 67, - kanunları, 126, - karasuları, 150, - Koloruları, 184-186, - köylüsü, 31, - kumandanı, 62, - kuvvetleri, 127, 179, 187, - ler, 21, 24-27, 34, 42, 51-53, 55-58, 60, 62, 65-69, 71, 73-74, 76, 78, 87, 92, 94-95, 101-102, 105, 114, 118, 127-128, 130, 137-138, 143, 148, 158-159, 161, 163, 166-167, 179-186, 190-191, - limanları, 94, 159, - lirası, 165, - mahkemeleri, 177, - makamları, 93, - Mavnacılar Cemiyeti, 190, - menfaatleri, 105, - mensubu, 173, - meslektaşlar, 177, - mevzuatı, 94, - milleti, 193, - muhafızlar, 89, - Müslüman unsuru, 171, - notası, 38, - nüfusu, 80, - orduları, 51, - ordusu, 26, 32, 50, 107, 179, 182, - öncü birliği, 68, 185, - padişahları, 90, - pasaportu, 93, - polisi, 84, 86, 92, - politikası, 31, - Propaganda Komiteleri, 121, - saldırganlığı, 88, - saldırısı, 126, 184, - siyaseti, 99, 103, - suları, 192, - süvari kuvveti, 52, 182, - Şirketler Hukuku, 94, - şirketleri, 156, 163, - taaruzu, 183, - tahsildarlar, 145, - talebi, 76, - tebaası, 138, 190, - tehdidi, 55, - tekneleri, 146, - temsilci, 36, 38, - unsur, 164, - üst komutası, 183, 185, - vi-

- zesi, 94, - yetkililer, 137,
141, 150, 157, 167, -Yunan
Savaşı, 23, 70.
- Türk Ticaret Odası, 164.
- Türkçe, 167.
- Türkistan, 109, 119.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi,
28, 31, 71, 78, 80-83, 89-90,
93, 113-115, 117, 121, 128,
139, 147, 149-150, 153-154,
157, 161, 171,175, 193-195,
- Başkanlığı, 30, - Hüküme-
ti, 74.
- Türkiye, 19-22, 24-26, 29-34,
36-38, 41-42, 50, 57, 59-60,
69, 71, 74, 76-77, 81-83, 93,
95, 97-99, - devleti, 195.
- Türkiye, 102-106, 108, 110,
111, 113, 117-118, 121, 123,
129-132, 137, 147, 150, 153,
156, 161, 165-167, 173, 176
- Tyrrell, William, 50.
- Ukrayna, 28, 73, 110-111.
- Uluslararası Kızılhaç Örgütü,
124-125.
- Uluslararası Sağlık Heyeti, 84,
88.
- Uluslararası Yardım Fonu,
131-132.
- Union Du Commerce, 163-
164.
- Uşak, 51, 184.
- Üç Hükümet, 60.
- Üçlü, - Antlaşma, 41-42, 75, -
İttifak, 29, - Müttefik Hükü-
metleri, 39-40, - Müttefik
Yüksek Komiserleri, 175.
- Üsküdar, 68.
- Vahdettin (Padişah), 90.
- Valilik, 141.
- Vatikan, 135.
- Venedik, 49, 59, - Konferansı,
51, 53.
- Venizelos (Yunanistan Baş-
bakanı), 23, 25, 44, 135-
136.
- Ward (Doktor), 123.
- Waugh, 20.
- Woods (Albay), 20.
- Yabancı, - şirketler, 163, - un-
surlar, 164.
- Yahudi, 167.
- Yakındoğu, 21-24, 37, 40-41,
45, 101, - meselesi, 29-30,
46, 50.
- Yardım Cemiyetleri, 129.
- Yargı reformu, 176.
- Yeni Dünya*, 104.
- Yıldız Kışlası, 90.
- Yowell (Binbaşı), 40, 42, 103,
123-124.
- Yunan, 48, 72, 179-180, - ada-
ları, 185, - askeri heyeti, 60,
- askerleri, 46, 182, 185, -
birlikleri, 64, 70, 72, 127,

- 181, - bozgunu, 186, - çöküşü, 143, 148, - destroyerleri, 44, - donanması, 146, 191, - generaller, 54, - güçleri, 60, 126, 179, - güney kuvvetleri, 185, - hattı, 179, 183-184, - hedefi, 48, - hücumbotu, 191, - hükümeti, 35, 38, 46, 48, 54, 70, 129, 136, 180, - idaresi, 139, 146, - ilerlemesi, 192, - işgal kuvvetleri, 51, - işgali, 146, - karargâhı, 185, - karşıtı, 23, - kolordusu, 183-186, - Komiserleri, 54, - Kralı, 25, - kumandası, 182, - kuvvetleri, 28, 180-182, 184, 188, -lılar, 21, 25, 33, 35, 38, 40, 43-46, 48-49, 71-73, 92, 97-98, 116, 127, 140, 146-148, 176, 179-183, 186-187, 191, - makamlarını, 146, - maslahatgüzarı, 70, - meselesi, 53, - mezalimi, 37, - Ordusu, 22, 27-28, 32-33, 44, 50-51, 53, 56, 60, 63, 65, 67, 124, 187, 192, - politikası, 105, - saldırısı, 47, - savaş gemileri, 60-61, 192, - sivil makamları, 70, - tehdidi, 48-49, - temsilciler, 64-70, - ticaret gemileri, 128, - tümeni, 184-185, - üst komutası, 181, -Türk çarpışmaları, 65, 73.
- Yunanistan, 22-23, 27, 32-34, 36, 40, 42-43, 45-48, 59, 72-73, 77, 102, 127-129, 136, 146, 185.
- Yusuf Kemal Bey, 30, 63, 100, 104, 116, 175.
- Yüksek, - Askeri Komiser, 114, - Komiser, 75, 88, 129, 176, -ler, 69, 83-84, 93, 139, 146, 157-160, -lik, 66, 79.
- Yüksek Komisyon, 67.
- Zeki Bey, 88-89.